
Maatschappelijke kwetsbaarheid op school

Nicole Vettenburg

Majong vzw/ UGent

Studie(voormiddag) Welwijs

Schaarbeek, 6 oktober 2009

Inhoud

- Kwetsbaarheid op school
 - Wat is maatschappelijke kwetsbaarheid?
 - Enkele onderzoeksbevindingen ter illustratie
 - Gevolgen voor onderwijs
-

1. Kwetsbaarheid op school

- Kinderen uit sociaal zwakke milieus profiteren minder van het onderwijsaanbod
 - Gelijke kansen creëren veronderstelt inzicht in het marginaliseringsproces
-

2. Wat is maatschappelijke kwetsbaarheid?

- Korte situering van theoretisch kader
 - Ontwikkeld in 1983 – binnen Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie – om delinquentie te verklaren
 - Uitgangspunten & mechanismen zijn breder toepasbaar
 - Empirische ondersteuning in meerdere onderzoeken
 - Welwijs: 20 jaar geleden vertrokken vanuit deze theoretische inzichten
-

Omschrijving:

“maatschappelijk kwetsbaarheid” = risico om in contact met maatschappelijke instellingen vooral, en telkens opnieuw, de negatieve aspecten (controle, sancties) te ondergaan en minder te genieten van het positieve aanbod.

(Vettenburg, 1989)

Kenmerken:

– Interactief:

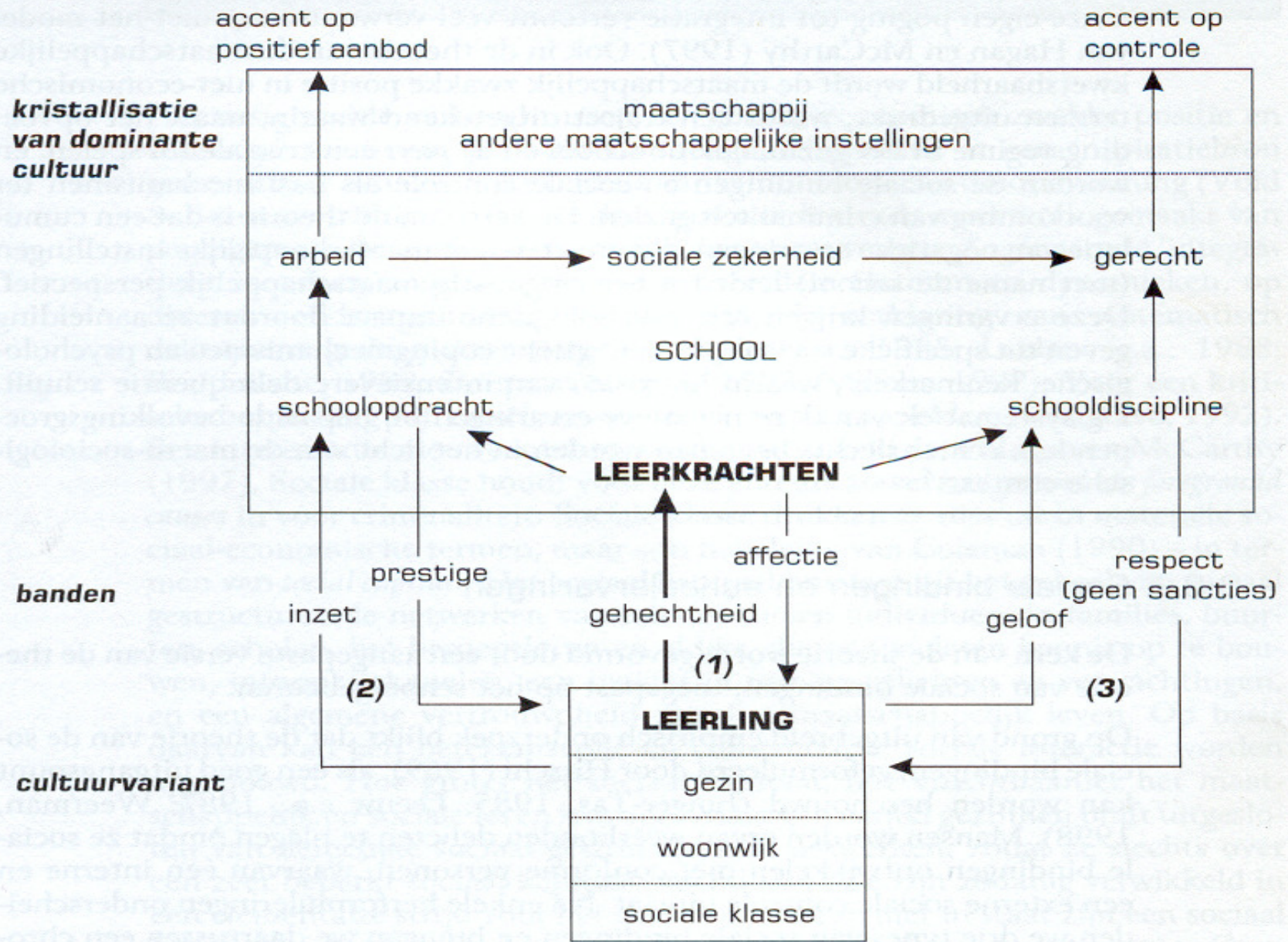
- Steeds 2 polen (maatschappelijke instelling èn individu) bij betrokken

– Cumulatief:

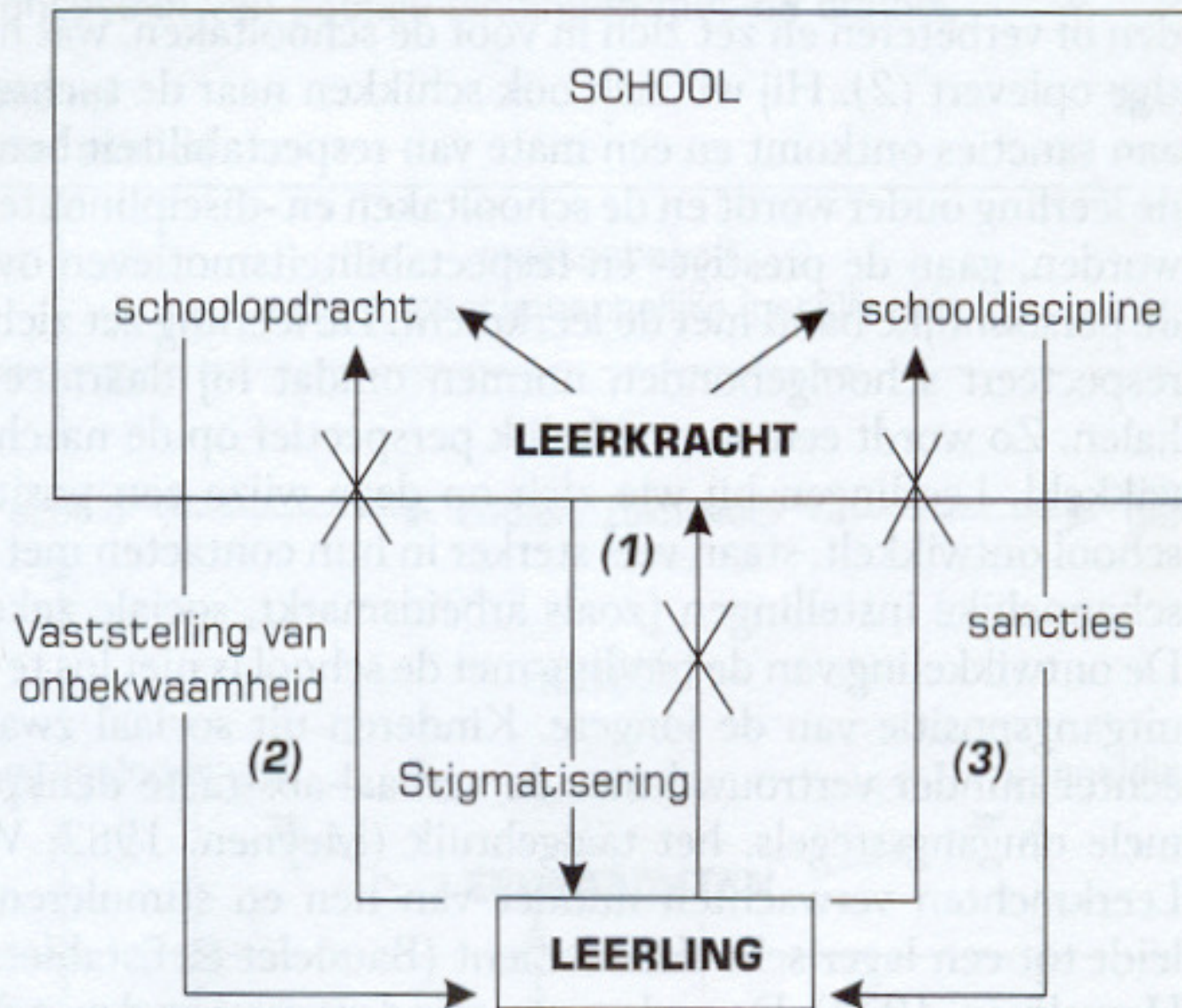
- Eens gekwetst, kwetsbaarder voor de volgende instelling
-

-
- Culturele kenmerken > structurele:
 - De culturele kenmerken (bv. Opvoedingsmodel, waardenoriëntatie) van het gezin zijn belangrijker dan de structurele kenmerken (bv. Inkomen, wooncomfort)
 - Belang van sociale binding: zie schema's, uitgewerkt voor de school
 - Toepasbaar voor elke maatschappelijke instelling (bv. CLB, OCMW, Jeugdwerk, VDAB, enz.)
-

Figuur 3.1 Het ontstaan van sociale bindingen met de school.

Figuur 3.2 Falende sociale bindingen op school.

-
- Cultuur van sociaal zwakke groepen wordt benaderd als cultuurdeficiëntie
 - Maatschappelijke kwetsbaarheid voltrekt zich overheen generaties
 - Maatschappelijke instellingen spelen een actieve rol
 - Gaat om risico, geen fataal traject
-

3. Onderzoeksbevindingen ter illustratie

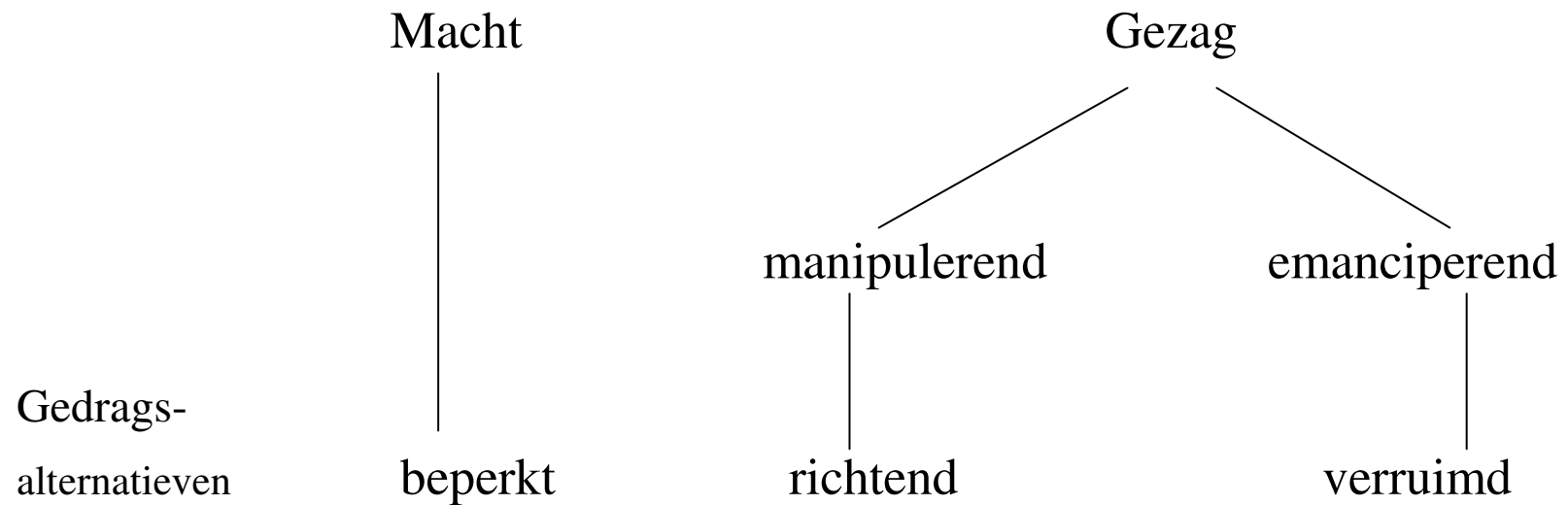
1) Een emanciperende gezagsrelatie voorkomt probleemgedrag bij leerlingen

2) Schoolfactoren blijken belangrijker te zijn dan gezinsfactoren

3) De schoolkwetsbaarheid ent zich op de culturele kenmerken van het gezin

1) Een emanciperende gezagsrelatie voorkomt probleemgedrag bij leerlingen

Relatiemodellen

2) Schoolfactoren blijken belangrijker te zijn dan gezinsfactoren

Tabel 2.2: Factoren van invloed op het probleemgedrag

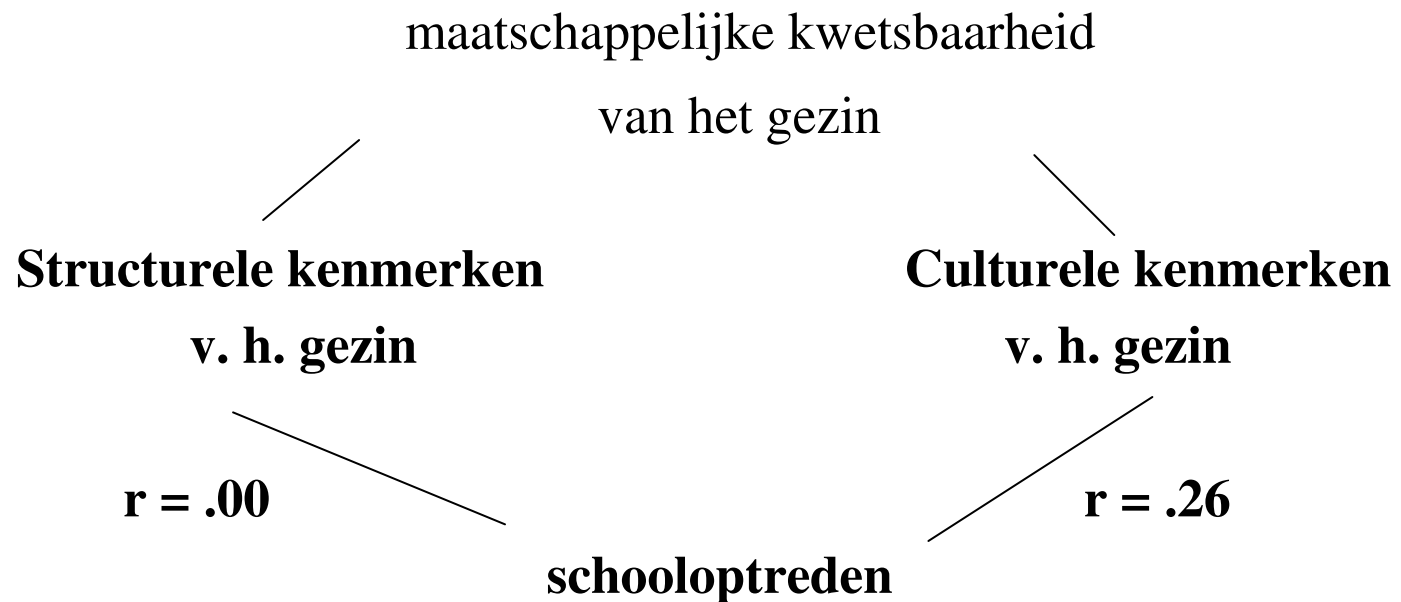
Predictoren	R ²	Bèta(1)	Rangorde
Sanctionering school	.173	.239	1
Engagement school	.270	.177	2
Verwachting delinquente carrière	.315	.160	3
Gehechtheid aan gezagsdragers	.337	.112*	6
Leeftijd	.354	.088**	10
Gehechtheid aan ouders	.367	.119*	5
Geslacht	.381	-.126*	4

Verklaarde variantie gehele analyse: 43%

Adjusted R²: 40%

(1) significantieniveau : $p < .001$; * = $p < .01$; ** = $p < .05$

3) De schoolkwetsbaarheid ent zich op de culturele kenmerken van het gezin

-
- Schoolervaringen spelen sleutelrol in proces van maatschappelijke kwetsbaarehid
 - Relatie leerling-leerkracht: te plaatsen in context van school, onderwijsbeleid, bredere samenleving
 - School: belangrijke preventieve taak in strijd tegen sociale ongelijkheid
-

4. Gevolgen voor onderwijs

- Cultuur van maatschappelijk kwetsbare groepen te zien als een **'variant'** i.p.v. 'deficiëntie'.
 - dit impliceert: cultuur kennen en appreciëren
 - via samenwerking tussen verschillende voorzieningen
- Werken vanuit:
 - een interactionistische benadering
Evenwicht: draaglast verminderen & draagkracht verhogen
 - emancipatie-denken: niet inperkend, maar verruimend
Zie ook bijdrage over 'empowerment' (T. Van Regenmortel)

-
- Samenwerking met de ouders
 - Vooroordelen en weerstanden aan beide kanten wegwerken
 - Samenwerking met schoolexterne voorzieningen
 - Bruikbare inzichten en methodieken
 - Nood aan profilering en positionering

➔ Welwijs

Bibliografie

- Vettenburg, N. (1988). *Schoolervaringen, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid*, Leuven, Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie.
 - Vettenburg, N. (1989). De rol van de school in de delinquentieontwikkeling bij jongeren. *Tijdschrift voor sociologie*, 3-4, 615-642.
 - Vettenburg, N. & Walgrave, L. (2009). Maatschappelijke kwetsbaarheid op school, *Welwijs*, 20, 3, 3-8.
 - **www.welwijs.be**
-